

Надія Браїлян

УКРАЇНСЬКІ ТАБОРОВІ ЧАСОПИСИ У ЧЕХО-
СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ЯК ДЖЕРЕЛО
ДО МАРТИРОЛОГУ ІНТЕРНОВАНИХ УКРАЇНЦІВ
(1919—1923 рр.)

Таборові часописи «Український Скиталець» (Ліберець; Йозефів; Відень, 1920—1923) та «Український Стрілець» (Німецьке Яблонне, 1920—1921) проаналізовано на предмет наявності у них некрологів та інших матеріалів, що є джерелом біографічних відомостей про інтернованих українців, які померли у ЧСР. На основі опублікованих даних укладено алфавітний покажчик померлих (87 осіб) із короткими біографічними відомостями: рік і місце народження, дата і місце смерті та поховання тощо («Додаток 1»). Укладено географічний покажчик місць поховань українців (населені пункти подані із наведенням сучасної назви та територіальної приналежності), вказано кількість та імена похованих («Додаток 2»).

Ключові слова: «Український Скиталець», «Український Стрілець», інтерновані частини УГА, українські поховання у Чехії.

The camp magazines «Ukrayins'ky Skytalets'» [«Ukrainian Wanderer»] (Liberec, Josefov, Vienna, 1920—1923) and the «Ukrayins'ky Strilets'» [«Ukrainian Rifleman»] (Nimets'ke Yablonne, 1920—1921) have ben analyzed for the presence of obituaries and other materials that are the source of biographical information about interned Ukrainians, who died in the Czechoslovakia. On the basis of the published data, the alphabetic inde of the deceased (87 persons) has been created with short biographical information: the year and place of birth, the date and place of death and burial and so («Appendix 1»). A geographical index of the burial places of Ukrainians has been created (settlments have been presented with the

the current name and territorial affiliation as well as), the amount and names of the buried have been indicated («Appendix 2»).

Keywords: *«Ukrayins'ky Skytalets'», «Ukrayins'ky Strilets'», interned parts of UGA, Ukrainian burial places in the Czech Republic.*

Актуальність. Відзначаючи столітній ювілей Листопадового чину та створення Української галицької армії, важливо віднайти якнайповнішу біографічну інформацію, зокрема, про тих її стрільців, чиє життя закінчилося у таборах для інтернованих на території тодішньої Чехо-Словацької Республіки, і таким чином сприяти їх пошануванню та збереженню пам'яті про цих борців за українську державність.

Новизна. Хоча українські часописи, видавані у таборах для інтернованих осіб у ЧСР, були об'єктом значної кількості досліджень [9; 10; 13], детального аналізу цих видань як джерела біографічної інформації про українців, що померли і були поховані на території ЧСР, до сьогодні не було здійснено.

Мета. Дослідити українські часописи, які виходили у таборах для інтернованих, на предмет наявності у них біографічної інформації про померлих українців; проаналізувати та систематизувати ці відомості; укласти алфавітний реєстр померлих вояків УГА із зазначенням місць їх поховання; укласти географічний покажчик населених пунктів на території колишньої ЧСР, де були поховані українці.

Матеріали про полеглих товаришів по боротьбі постійно друкувалися на сторінках таких таборових видань, як «Український Скиталець» (Ліберець; Йозефів; Відень, 1920—1923) та «Український Стрілець» (Німецьке Яблонне, 1920—1921). Інші часописи, що виходили у таборах для інтернованих осіб у ЧСР: «Голос Табора» (Німецьке Яблонне, 1919—1920) та «Камедула» (Ліберець, 1920), некрологів, повідомлень про смерть чи інших подібних текстів не вмщували.

Розпочинаючи видавання часопису «Український Скиталець» (далі — «УСк») у таборі для інтернованих вояків УГА у Ліберці, редакція так окреслювала свої завдання: «...по можливості зібрати все то, що пережила наша Укр. Г. Армія і нарід від першого падолиста 1918 року» (До читачів. 1920. Ч. 1. С. 1). Вихід першого числа редакція навмисне приурочила до 1 листопада — «в другу

річницю початку нашої визвольної боротьби і скитання» — і закликала кожного українського скитальця братися «за перо, та списувати все, що пам'ятає, щоб дати можливість дітям, та внукам пізнати послідну добу борби за кращу долю поколінь в такому світлі, в якому они під даний мент відбувались» (с. 2). У ході цієї боротьби УГА зазнавала людських втрат і продовжувала їх зазнавати, перебуваючи на території ЧСР у таборах для інтернованих осіб у містах Ліберці, Німецькому Яблонному та Йозефові.

Протягом 1920—1922 рр. більшість матеріалів до мартирологу на сторінках «УСк» опубліковані у вигляді коротких повідомлень у літописі таборового життя п. н. «З життя-буття у таборі...», який постійно вели редактори часопису: Яків Голота, Петро Будз, Осип Демчук. Тут здебільшого вказувалося місце і причину смерті, день і місце поховання, військове звання і підрозділ УГА, у якому служив покійний; часто — рік і місце народження, а інколи й деякі інші біографічні дані: освіта і фах, бойовий шлях, наявність родини тощо. Іноді описувалися ті чи інші риси характеру, притаманні померлому. Наприклад: «Покійний був взірцем старшого коменданта і боевика. Визначувався хоробростию, посвятою і холонокровністю в боях», — зазначав Яків Голота у хроніці «З життя і буття в таборі в Йозефові», повідомляючи про смерть поручника Андрія Гладшовського (УСк. 1921. Ч. 8. С. 31). Часто також висвітлювався хід похорону, участь у ньому українських і чеських духівників, військових, оркестру, хору та ін.

У кількох випадках відомості про покійного вміщувалися у двох матеріалах: в окремій статті чи некролозі та в літописі «З життя-буття у таборі...», або — з листопада 1922 р. — під рубрикою «Про вічну пам'ять!» та у хроніці «Зі Скитальщини».

В «УСк» подано декілька обсягових публікацій, присвячених особам померлих товаришів, як-от: некролог М. Левицького (1921. Ч. 7. С. 1), стаття «І знов свіжі могили...» (1922. Ч. 17. С. 1—2) (підписана крипт. Г.), присвячена пам'яті чотаря Миколи Панаса, «хорунжого Степана Вишенського, вістуну Василя Сарахмана та стрільця Федя Халупинського» (с. 1), у яких подано досить багато біографічних відомостей. Емоційний нарис «Памяти українського стрільця Василя Парнеги *1893 +9.10.1922» (підп. В.) (1922. Ч. 18.

С. 1) майже не містить фактичних даних про цю особу, лише образний опис долі українського стрільця-скитальця.

Не названо ім'я померлого (тільки «Він»), однак наведена детальна біографія у некролозі «В останню путь» (підп. П. Б.) (1922. Ч. 20. С. 46—47): померлий — уродженець с. Гуйська Добромильського пов. (тепер — с. Нові Сади, Перемишльський пов., Підкарпатське в-во, Польща) (?—15.10.1922), який добровільно зголосився до лав УГА у листопаді 1918 р., хоча мав «заледве 17-ий рік». Хоробро воював «під Хировом у групі сотника Федика», а у травні 1919 р. опинився у Німецькому Яблонному. Тут успішно закінчив «підстаршинську школу» і працював «у робітничім куріні в Пардубицях аж до 13 липня 1922 р.», коли, «занепавши на грудну недугу, відійшов до лічниці з якої вже більше й не вернув». Помер 15 жовтня, був похований 18 жовтня 1922 р. як «неперша й неостання жертва, що її приносимо Тобі, Рідний наш Краю, на жертвенник щастя — Волі...» (Там само. С. 46). Насправді ж у цій публікації йдеться про стрільця на ім'я Микола Дицьо, що підтверджується як написом на пам'ятнику «Борцям за Україну» у Пардубице [8], так і матеріалами з історії села Війська [4].

Про смерть «сестри жалібниці» УГА Антоніни Столбіни, родом із Харківщини, повідомляв Петро Будз у хроніці таборового життя «З життя-буття в таборі в Йозефові» (УСк. 1922. Ч. 14. С. 8). Вона перебувала в УГА з 1919 р. «як утікачка з польського полону», перед тим була сестрою милосердя у російській армії, а «по її розпаді перейшла на службу укр. військ У. Н. Р.». Автор зазначив, що «Воєнні невігоди й безупинна праця серед тяжких обставин підірвали її ніжне здоров'я», а туберкульоз, отриманий у польському полоні, призвів до смерті у лікарні в Яромержі (м., Кралоградецький край, Чехія) 9 квітня 1922 р. Похорон Антоніни Столбіни відбувся 11 квітня 1922 р. за участю усіх українських сотень, таборових хору та оркестру (Там само). Зазначимо, що це єдиний випадок смерті жінки, зафіксований на сторінках таборового часопису.

Привертає увагу повідомлення про смерть стрільця УГА, який мав аж два різних прізвища та імені (Кравзе Іван — Стеців Петро). Котре з них «правдиве, годі знати. Жив під псевдонімом, бо боявся, що можуть Його викинути з табора». (Цей стрілець був уродженцем

с. Петрівка Катеринославської губ. (тепер — Олександрівський р-н, Донецька обл.), можливо, його страх пояснювався саме тим, що він був у минулому підданим Російської імперії, а не Австро-Угорської, як вихідці з Галичини.) Хронікер відзначав, що стрілець стійко переносив страждання, «не нарікав на нужду, не крививсь, що нема біля нього ні рідних, ні близьких» (Демчук О. З життя і буття в таборі в Йозефові // УСк. 1921. Ч. 9. С. 34—35).

На сторінках «УСк» наведено і сумний випадок смерті у лютому 1922 р. піврічної дитини «бул. ст. десятника Лазурка» від запалення легенів, отриманого внаслідок проживання у холодному бараці. Автор відзначає широкий резонанс, якого набула ця трагічна історія: «Ціле чеське населення Йозефова заговорило про смерть дитини від морозу в лихих бараках» (Будз Петро. З життя-буття в укр. таборі в Йозефові // УСк. 1922. Ч. 12. С. 13). Чеський часопис «Národní Listy» опублікував статтю «Ve jménu lidskosti» [«В ім'я людяності»], у якій змалював життя українців у холодних бараках, і звернувся «до компетентних чинників» із закликом, «щоб вони бодай ogrіли і так нужденні мешкання в бараках і не допускали, щоб там замерзали діти» (Там само. С. 14).

Відзначимо, що, незважаючи на незадовільні побутові умови, дитяча смертність у таборі була низькою. На сторінках таборових видань протягом 1919—1923 рр. інформувалося лише про два такі випадки. Окрім наведеного, ще один трапився у вересні 1921 р., коли померла дитина вістун Дідюка (Демчук О. З життя-буття в таборі в Йозефові // УСк. 1921. Ч. 10. С. 12).

Варто зазначити, що й загалом рівень смертності серед інтернованих вояків та членів їхніх родин у таборі в Ліберці був невисоким (особливо зважаючи на складні умови проживання, обмежене харчування та перенесені випробування). Так, Яків Голота у хроніці «З життя і буття в таборі в Ліберці» зазначав, що станом на кінець грудня 1920 р. «до нині померло з тутешнього табору усього двох» — стрілець Осип Стецишин, що покінчив життя самогубством, та стрілець Федір Федорук унаслідок захворювання «на червінку» (УСк. 1921. Ч. 5. С. 35).

Така ж ситуація — невисокий рівень смертності — спостерігалася і у таборі в Йозефові. Так, І. Срібняк, детально аналізуючи умови проживання та санітарний стан табору в Йозефові на осно-

ві архівних джерел, стверджує, посилаючись на свідоцтво таборового лікаря М. Кметя, про «малий рівень смертності» і робить висновок, зокрема, «про високу здатність таборян переборювати життєві труднощі» [11, с. 208].

Наприкінці другого року видавання, 1 листопада 1922 р., редакція «УСк» заявила про трансформацію часопису у двотижневик і наміри змінити «його формат, об'єм і зміст». Рубрикація видання також змінилася, зокрема, повідомлення про смерть друкувалися відтоді під окремою рубрикою «Про вічну пам'ять!» і мали вигляд невеликих некрологів зі стислим описом життєвого і бойового шляху. Також відомості про померлих товаришів траплялися у розділі «Зі Скитальщини», який містив хроніку життя інтернованих українців із різних місць їх перебування, згруповані за територіальною ознакою.

На сторінках «УСк» описано і трагічний випадок смерті внаслідок «нетолеранції, і взаємного незрозуміння», що трапився 5 лютого 1923 р. у робітничому відділі УГА у м. Опочно: стрілець Повшик завдав удару ножем старшому десятнику Якову Шалагину, коли той спав, унаслідок чого Шалагин наступного дня помер. Причиною нападу була сварка особистого характеру, що трапилася за кілька днів перед тим й у ході якої Шалагин вдарив Повшика в обличчя. Автор допису (залишився безіменним) описує вагання, які були у нього з приводу того, чи публікувати інформацію про «таке ненормальне явище», яке мало місце, — вбивство одного стрільця іншим. Однак усе ж таки прийшов до рішення описати цю трагедію з єдиним бажанням: «Щоб сей нікчемний випадок був послідним!» (Зі Скитальщини. Опочно // УСк. 1923. Ч. 5(27). С. 61—62).

Окрім організації померлим товаришам достойних похоронів, українці опікувалися станом могил, пошановували пам'ять загиблих, відправляючи панахиди, проводячи спільні молитви, покладаючи вінки та квіти тощо. Так, у «Звіті праці Виділу Культурно-Просвітнього Кружка (далі — КПК) та його курсів, секцій і установ від 1. червня 1922 до 31. грудня 1922» (УСк. 1923. Ч. 3(25). С. 36—42) зазначено, що «Не забував Виділ КПК сповнити і свої обовязки супроти померших», зокрема, була проведена панахида «по пор. суд. У. Г. А. Миколі Левицькiм, члені Української Національної

Ради й помершим редакторі «Українського Скитальця»» (с. 42). Також КПК започаткував акцію догляду за могилами не лише вояків УГА, померлих «в таборі, а й по всіх робітничих відділах по Чехословаччині». У ході цієї акції виділ КПК, зокрема, збирав кошти «на фонд построювання і зберігання могил» (Там само).

Одним із масштабних проектів пошанування пам'яті полеглих стрільців УГА, було будівництво спільного пам'ятника у Німецькому Яблонному. На сторінках «УСк» детально висвітлювався перебіг акції: створення комітету будівництва пам'ятника, його діяльність та зміни у складі, збір коштів тощо. Регулярно містилися заклики вносити посильні датки на цю справу та друкувалися списки жертводавців і внесені ними кошти, а також загальна зібрана сума. У статті Пилипа Гошовського «Пам'ятник Українським Галицьким Стрільцям» (УСк. 1923. Ч. 12(34). С. 10—15) описана історія створення пам'ятника, його урочисте відкриття у листопаді 1921 р. та остаточне завершення скульптурної композиції різьбярем Михайлом Битинським — встановлення фігури кобзаря — 18 травня 1923 р. У цій публікації скрупульозно описано місце знаходження пам'ятника, його зовнішній вигляд, а також вміщено його фотографії на початковій стадії будівництва та під час церемонії «святочного відслонення» (Там само. С. 13).

Олекса Дідушок у нарисі «Впавшим на шляху» зазначав: «Куди вступить геройська УГА, змагаючись вибороти волю Україні, всюди по своїм тернистим шляху зіставляє по собі могилки найкращих своїх синів» (УСк. 1923. Ч. 17—18(39—40). С. 57). Автор детально описав пам'ятники на могилах чотирьох українських стрільців УГА, похованих на військовому цвинтарі у Міловіце: «Коло середних воріт мільовицького військового кладовища, в перших рядах гробів, мов почетна сторожа стоять пам'ятники українських героїв... які довго будуть свідками нашого скитання на чужині», вмістив також світлину одного із них.

Ще один величний пам'ятник на могилах полеглих українців був зведений у Брно і відкритий та посвячений 1 листопада 1923 р., «в п'яту річницю державности ЗУНР» (Берно ЧСР. Борцям за Волю і Державність України // УСк. 1923. Ч. 23—24(45—46). С. 57—59). Цей монумент на центральному кладовищі у Брно споруджено стараннями місцевих українських громадських організацій (насампе-

ред — Української академічної громади, очолюваної Антоном Базаром), аби «передати в незабуць імена героїв — борців Української Галицької Армії та звеличати пам'ять по жертвах світової війни, що в бернських лічницях замкнули навіки свої очі» (Там само. С. 57). На його «передній стіні» вміщено мармурову таблицю із написом «На вічну пам'ять 154 синам української землі, які як жовніри російської та австрійської армії стали жертвами світової війни 1914—18 та героям Української Галицької Армії, борцям за Волю і Державність України 1918—23, що вигнані польськими військами з під рідної стріхи зложили тут свої кости» (Там само. С. 59).

У вміщених на сторінках видання некрологах фактично не було фотографій померлих осіб, ймовірно, тому, що редакція не мала у своєму розпорядженні таких матеріалів. Фактично єдиним винятком є кінний портрет М. Панаса із фронтових часів, уміщений у публікації «І знов свіжі могили...» (1922. Ч. 17. С. 1—2) (підписана крипт. Г.). Надруковано декілька фотографій із проведення похорону, як-от: «Похорон вістуна Івана Диньовського в Хебі в Чехах» (Будз Петро. З життя-буття в таборі в Йозефові // УСк. 1922. Ч. 13. С. 8), «Над могилою стр. УГА. Леневи́ча Андрія» (із підписом: Світлив О. Балицький чет. УГА) (УСк. 1923. Ч. 14(36). С. 21). Авторами цих світлин були члени «Фотографічного кружка», який постійно діяв у таборі й одним із завдань якого було документувати події із життя таборян. Окрім того, часто рідні не могли приїхати на похорон своїх близьких і просили принаймні надіслати їм фотографії з місця поховання, аби колись, при можливості, його відвідати.

Також у часописі вміщені фотографії деяких пам'ятників на могилах інтернованих українців, як-от: «Пам'ятник Українським Галицьким Стрільцям у Німецькому Яблонному» (УСк. 1923. Ч. 12(34). С. 13); «Нагробний пам'ятник стр. Музики Степана в Мільовіцях, Ч. С. Р.» (Дідушок Олекса. Впавшим на шляху // УСк. 1923. Ч. 17—18(39—40). С. 57); «Різьбар Михайло Бринський чет. УГА.: Пам'ятник Миколі Шемердякові, підхор. УГА., студентові гірничої академії в Пшібрамі Ч. С. Р...»¹ (УСк. 1923. Ч. 21—22(43—

¹ Історію створення цього пам'ятника детально описала мистецтвознавець О. Пеленська [7, с. 105—106].

44). С. 21); «Спільний пам'ятник 154 Синам Української Землі на кладовищі в Берні. Ч. С. Р.» (УСк. 1923. Ч. 23—24(45—46). С. 58). Опубліковано і декілька світлин із спільних панахид та молитов на цвинтарях, зокрема в Брно (УСк. 1923. Ч. 8(30). С. 45) та Йозефові (УСк. 1923. Ч. 8(30). С. 45; світлив Олекса Балицький; УСк. 1923. Ч. 23—24(45—46). С. 37; світлив Іван Хомин).

Ще один таборовий часопис, який виходив на теренах Чехословаччини, — журнал «Український Стрілець» (далі — «УСтр») — був органом Пресової квартири «при Українській Бригаді в Німецькiм Яблоннім». Це видання засноване «в листопаді 1919-го року в Німецькiм Яблоннім при Культурно-Просвітнім Кружку» [5, с. 3]. Перше його число вийшло 15 грудня 1920 р., а останнє (ч. 16—18) — у вересні 1921 р., редакторами були сотник Яким Ярема і Григорій Круговий.

Інформація про померлих товаришів на сторінках «УСтр» публікувалася здебільшого як коротке повідомлення у траурній рамці, де часто зазначалося лише військове звання покійного, місце народження та місце і дата смерті. Саме такими є лаконічні звістки про смерть «вірних борців за волю України» Михайла Хопти та Миколи Рівного (УСтр. 1921. Ч. 3. С. 3), Осипа Ількова і Сенька Гудзого (УСтр. 1921. Ч. 10. С. 19), Тимка Савчука (УСтр. Ч. 12. С. 6), Михайла Польного і Петра Шевчика (УСтр. Ч. 13—14. С. 15) та ін. Значно ширші біографічні дані, які дозволяють досить повно відтворити життєвий шлях покійних, містять некрологи Василя Стареправо (підписаний крипт. Л.) (УСтр. 1921. Ч. 7. С. 15) та Миколи Левицького (авторства В. Котовича) (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 17). Натомість у публікації про загибель Михайла Столярчука (він потонув, купаючись у річці) біографічної інформації зовсім нема, але детально описано чин похорону за участю українських і чеських військовиків (УСтр. 1921. Ч. 11. С. 19—20).

Значний інтерес становить надрукований у серпні 1921 р. «Виказ членів укр. бригади, які спочили на таборовім кладовищі у Нім. Яблоннім» (УСтр. Ч. 15. С. 18). Цей список складається із прізвищ 31 особи, що померли у період із червня 1919 р. до липня 1921 р. У ньому зазначено військове звання померлого, рік і місце народження та дата смерті. Щодо причин смерті, то про них є узагальнені кількісні відомості, надруковані під списком: «На грудну не-

дугу померло 16, на тиф 9, запалення мозгу 4, наслідком самовбивства 2» (1921. Ч. 15. С. 18).

У часописі постійно приділялася увага побудові пам'ятника загиблим товаришам у Німецькому Яблонному. Так, на сторінках «УСтр» регулярно публікувався заклик: «Складайте жертви на пам'ятник помершим товаришам!», друкувалися списки жертводавців та суми внесених ними коштів, повідомлення про роботу «комітету будови пам'ятника» тощо. У липні 1921 р. до складу цього комітету входили: В. Котович (голова), Кривенко (заступник), Савула (писар), Тимко Бариш (касир), Бараник, Кобринський, Бринський («різьбяр і автор проекту пам'ятника») та Яремкевич (інженер) (1921. Ч. 15. С. 19). Редакція зазначала, що у такому складі комітет «розпочав енергійно свою діяльність» і «за той короткий час (від початку липня до 15 серпня 1921 р. — *Н. Б.*) удалось йому підвищити стан пам'ятникового фонду з 2800 к. на 9082 чк.». Однак для «покінчення цього величного діла потрібно ще раз стільки грошей, що досі призбирано» (Там само).

Урочисте посвячення місця під пам'ятник відбулося 6 серпня 1921 р. за участі «всіх стрільців і старшин, кмнданта бригади ген. Курмановича, майора Янзи, українських пань і дітей» (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 1). Інформацію про цю подію доповнював «Рисунок майбутнього пам'ятника» авторства М. Бринського (Там само).

Редакція наголошувала, що будова пам'ятника є виконанням морального і патріотичного обов'язку «супроти тих, що загинули на тернистому шляху до щастя», а крім того, він «для тутешнього чужого населення служитиме вічним доказом, що український нарід уміє пошанувати пам'ять своїх синів мучеників» (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 19). І справді, пам'ятник у Німецькому Яблонному стоїть і досі [3; 7, с. 104, 197], нагадуючи про жертви української визвольної боротьби, поховані у чеській землі.

Отже, на сторінках таборових часописів «Український Скитаець» і «Український Стрілець» опубліковані відомості про 87 українців, померлих і похованих у ЧСР упродовж 1919—1923 рр. Із них про 52 особи йдеться у публікаціях в «УСк» і про 36 осіб — в «УСтр», інформація про одну особу — Миколу Левицького — була надрукована в обох журналах.

Серед померлих інтернованих українців є згадка лише про одну жінку — сестру-жалібницю УГА Антоніну Столбіну і про двох дітей, усі решта — чоловіки.

Місцем народження майже усіх померлих (76 осіб) є різні частини Галичини, лише незначна кількість осіб (5) народжені поза нею — 1 на Буковині, 1 на Катеринославщині, 1 на Полтавщині, 1 у Таврії, 1 на Харківщині. У шести випадках місце народження не зазначене.

Поховання інтернованих українців знаходяться не лише в містах тодішньої ЧСР, де були табори: Ліберці, Йозефові, Німецькому Яблонному, а охоплюють й інші населені пункти, куди вони виїжджали із таборів на роботу (у складі робітничих сотень), навчання чи лікування. Перелік цих міст та імена українців, похованих там, містить *Додаток 2*. Тут зазначено 20 міст на території Чехословаччини, де протягом 1919—1923 рр. були поховані інтерновані українці; з них 19 населених пунктів знаходяться у сучасній Чехії і лише одне — у Словаччині (м. Тренч'янське Тепліце, Нітранський край; похований Михайло Польний). Найбільша кількість поховань українців, інформація про які зафіксована на сторінках таборових видань, знаходиться у містах: Німецьке Яблонне — 33 поховання, Йозефів — 11, Штернберг — 8, Ліберець — 6, Міловіце і Прага — по 4 поховання. Значна кількість українських поховань у Штернберку зумовлена наявністю там санаторію для легеневих хвороб, у який скеровували й інтернованих українців. У одному випадку населений пункт, де здійснено поховання (Бориса Андрієвського), не названий, а означений як «маленьке сільце перед Йозефовом» (УСк. 1923. Ч. 16(38). С. 42).

З огляду на закон, що діє у Чехії (згідно з яким, за могили кожних 10 років повинна вноситися оплата, а за її відсутності на цьому місці здійснюють інше поховання)¹, досить велика ймовірність того, що багато з українських поховань не збереглися. Каталог українських могил у Чехії уклали 2002 р. Тетяна Беднаржова та Федір Янчик [1]. Однак інформація, опублікована у ньому, аж ніяк не повна. Окрім того, уже станом на 2006 р., за словами дослідни-

¹ Прикладом дії цього закону може слугувати історія з ліквідацією могили українського поета Олександра Кандиби (псевд.: Олександр Олесь) і його дружини Віри у січні 2017 р. на Ольшанському кладовищі у Празі, широко висвітлювана у ЗМІ (напр.: <http://vilne.org.ua/2017/01/rozryta-mohyla-oleksandra-olesia/>).

ка Романа Ковалю, який побував у Чехії на місцях поховань українців [3], деякі могили з описаних у цьому каталозі не існували. Дослідниця Оксана Пеленська станом на 2005 р. зафіксувала наявність українських пам'ятників і могил у містах Брно, Йозефові, Ліберець, Німецьке Яблонне, Пардубице, Подебради, Прага, Пржибрам, Терезин, Штернберк та Хлум [7, с. 197—198]. 14 жовтня 2018 р. О. Пеленська взяла участь у поїздки «місцями української пам'яті», організованій Посольством України у Чехії, і опублікувала фотографії сучасного стану українських пам'ятників у Ліберці, Йозефові, Німецькому Яблонному, Пардубице [8].

Ймовірно, широкий резонанс, спричинений історією із похованням О. Олеся, викликав низку ініціатив, покликаних сприяти збереженню українських могил у Чехії. Зокрема, громадська організація «Західно-Український Центр Історичних Досліджень» провела наприкінці 2017 р. експедицію з метою укласти «інвентарну таблицю українських поховань у Чехії», опрацювала й опублікувала інформацію про 58 могил Ольшанського кладовища у Празі та продовжує працювати над проектом «створення інтерактивної мапи могил, монументів, цвинтарів за межами України» [14].

Посольство України у Чехії 2017 р. розпочало «роботу з благоустрою місць української пам'яті на території Чехії і відновили багато могил, що належать українцям». Як зазначив Посол України в Чехії Євген Перебийніс, у 2018 р. «було упорядковано 11 поховань видатних українських діячів в Празі, три поховання — в Подебрадах і два пам'ятники в Ліберці та Пршибрамі». Планується продовження цієї роботи у 2019 р., а також створення *«електронного каталогу місць української пам'яті на території ЧР»* [6]. Відреставрований за фінансової підтримки Посольства України у Чеській Республіці, пам'ятник воїнам УГА у Ліберці був урочисто відкритий 6 вересня 2018 р. [2; 12].

Отже, таборові часописи «Український Скиталець» та «Український Стрілець» містять значну кількість публікацій, які дають змогу більш чи менш детально відтворити біографії багатьох інтернованих воїнів УГА, що померли у Чехословаччині у 1919—1923 рр., і часто є унікальним джерелом відомостей про них. У більшості випадків у цих публікаціях зазначено дату і місце смерті та поховання (у двох випадках навіть із зазначенням номера могили). Тому

відомості, опубліковані на сторінках таборових журналів, є цінним, а часом і єдиним джерелом інформації про місце останнього спочинку борців за українську державу, чий життєвий шлях обірвався на чужині.

1. *Беднаржова Т., Янчик Ф.* Українські могили в Чехії. Прага, 2002. 50 с.
2. Відкриття відреставрованого пам'ятника воїнам УГА в Ліберці. URL: <https://czechia.mfa.gov.ua/ua/press-center/notices/8561-vidkrittaya-vidrestavrovanogo-pamjatnika-vojinam-uga-v-liberci>.
3. *Коваль Р.* До українських могил у Чехії. URL: <http://nezbornyma-naciya.org.ua/show.php?id=116>.
4. *Малицький Я.* З історії села Війська. URL: <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/istoria/operacia-visla/zistoriieselavijjskaavtormalickijaroslav>.
5. *Микитюк Д.* Вступ // Український Стрелець: Орган Пресової Квартрири Української Бригади в Чехії. Річники 1920—1921 / видав Д. Микитюк, упоряд. Ю. Гнатюк. Вінніпер (Канада), 1977. С. 1—6.
6. Місця української пам'яті в Чехії стане легше знайти: створюється електронний каталог. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/mesta-ukrainskoj-pamyati-v-chehii-stanet-legche-nayti-sozdaetsya-elektronnyu-katalog-1202532.html>.
7. *Пеленська О.* Український портрет на тлі Праги: українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині. Нью Йорк; Прага, 2005. 222 с.
8. *Пеленська О.* Українські військові меморіали на чеських землях. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29545127.html>.
9. *Сидоренко Н. М.* Національно-духовне самоствердження: у 3 ч. Київ, 2000. Ч. 2: Преса інтернованих українців та цивільної еміграції (Чехія, Польща, Румунія, Єгипет, 1919—1924 рр.). 262 с.
10. *Срібняк І.* Преса інтернованих частин Української Галицької Армії у Чехословаччині (1919—1921 рр.) // Магістеріум. Київ, 2006. Вип. 22: Журналістика. С. 76—80.
11. *Срібняк І. В.* Інтерновані вояки УГА в таборі Йозефов (Чехословаччина) у 1921—1922 рр.: умови перебування та санітарний стан. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Sribniak_Ihor/Internovani_voiaky_UHA_v_tabori_Yozefov_Chekoslovachchyna_u_19211922_rr_umovu_perebuвання_ta_sanit.pdf.
12. У Чехії відкрили відновлений пам'ятник українським воїнам. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2535580-u-kehii-vidkrili-vidnovlenij-pamatnik-ukrainskim-voinam.html>.

13. *Фуртес О.* Історико-мемуарний літопис УГА «Український Скиталець» 1920—1923 рр. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Львів, 2008. № 17. С. 130—137.
14. Чи врятуємо ми від знищення українські могили в Чехії? URL: <http://www.uha.org.ua/uk/news/261-2018-13-03-chy-vryatuemo-my-vid-znyshchennya-ukrayynski-mohyly-v/>.

Додаток 1

**Алфавітний покажчик українців,
які померли і поховані у ЧСР у 1919—1923 рр.
(За матеріалами часописів «УСк» та «УСтр»)**

1. **Андрієвський Борис** (24.06.1897 — 01.07.1923) — учень гімназійно-реальних курсів у Йозефові. Народився у с. Риги Лохвицького пов. (тепер — Лохвицький р-н, Полтавська обл.). Покинув життя самогубством, кинувшись під поїзд «перед Йозефовом в маленькому селі, де і його похоронено» (УСк. 1923. Ч. 16(38). С. 42, 46—47).
2. **Бабяк Кость** (1893 — 14.06.1922) — вістун УГА. Народився у с. Ропенка Сяноцького пов. (тепер — Бещадський пов., Підкарпатське в-во, Польща), «відібрав собі життя вистрілом з крісика в Літомерицях». Похований там само 16 червня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 16. С. 14).
3. **Басевич Дмитро** (1896 — 16(?) .05.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Храпличі Перемишльського пов. (тепер — у складі с. Хідновичі Мостиський р-н, Львівська обл.). Належав до українського робітничого відділу УГА у Мості. «Під час останньої тяжкої зими» захворів на запалення легенів, яке призвело до туберкульозу, що й став причиною смерті. Похорон відбувся 18 травня 1922 р. у Хомутові (УСк. 1922. Ч. 15. С. 9).
4. **Британ Гриць** (1898 — 30.09.1923) — стрілець УГА. Народився у селянській сім'ї у с. Урич Дрогобицького пов. (тепер — Сколівський р-н, Львівська обл.). Помер від «грудної недуги» у лікарні у Штернберку. Похований 2 жовтня 1923 р. у Штернберку (УСк. 1923. Ч. 21—22(43—44). С. 61).
5. **Будзяк Онуфрій** (1880 — 07.05.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Острівець Коломийського пов. (тепер — Городенківський р-н, Івано-Франківська обл.). Належав до українського робітничого відділу УГА у Терезині, де й помер у лікарні. Похорон відбувся у Терезині 10 травня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 15. С. 8).
6. **Бурдейний Юрко** (1893 — 01.07.1923) — хорунжий УГА. Народився у Слободі Раранчі на Буковині (тепер — с. Радківці, Новоселиць-

- кий р-н, Чернівецька обл.). Помер від туберкульозу легенів у лікарні в Празі. Похований 3 липня 1923 р. на Ольшанському кладовищі у Празі (УСк. 1923. Ч. 14(36). С. 29).
7. **Валюк Петро** (1888 — 04.07.1919) — булавний десятник УГА. Народився у с. Олексинці Борщівського пов. (тепер — Борщівський р-н, Тернопільська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
  8. **Вербинський Іван** (1900 — 17.05.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Макунів Мостиського пов. (тепер — Мостиський р-н, Львівська обл.). Помер у санаторії у Штернбергу. Похований у Штернбергу 20 травня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 15. С. 9).
  9. **Вишеньський Степан** (02.01.1899 — 31.08.1922) — хорунжий УГА. Народився у с. Сухостав Гусятинського пов. (тепер — Гусятинський р-н, Тернопільська обл.). Помер від «грудної недуги» у лікарні «по довгих тяжких терпіннях». Похований на цвинтарі у Йозефові (УСк. 1922. Ч. 17. С. 1—2; Ч. 18. С. 9).
  10. **Войтович Дмитро** (? — 01.06.1923) — старший стрілець УГА. Народився у с. Кишківці Перемишльського пов. (такого населеного пункту віднайти не вдалося, можливо, вкралася одруківка і йдеться про с. Кіньківці Перемишльського пов.). Помер «на чахотку в лічниці у Празі». Похований на Ольшанському цвинтарі у Празі (УСк. 1923. Ч. 14(36). С. 29).
  11. **Гаврилок Михайло** (1893 — 20.08.1920) — стрілець УГА. Народився у с. Ольховець Борщівського пов. (тепер — с. Вільховець, Борщівський р-н, Тернопільська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
  12. **Гарбар Пилип** (1899 — 05.07.1919) — стрілець УГА. Народився у Варанавичах Самбірського пов. (населеного пункту із такою назвою у Самбірському пов. віднайти не вдалося, можливо, йдеться про с. Ваньовичі, тепер — Самбірський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
  13. **Гишка Іван** (1893 — 08.05.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Гошани Рудківського пов. (тепер — с. Градівка, Городоцький р-н, Львівська обл.). Помер у санаторії в Штернбергу від туберкульозу. Похорон відбувся у Штернбергу 10 травня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 15. С. 8).
  14. **Гладишовський Андрій** (24.10.1894 — 27.07.1921) — поручник УГА. Народився у Тернополі, в сім'ї лікаря. У Йозефові, «мучений незгодинами війни та хоробою нирок докоротав своє повне труду життя». Похорон відбувся у Йозефові 29 липня 1921 р. (УСк. 1921. Ч. 8. С. 31—32).

15. **Глатишок Федір** (1899 — 22.01.1920) — стрілець УГА. Народився у с. Мочириди Мостиського пов. (тепер — с. Мочеради, Мостиський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
16. **Григоращук Василь** (15.01.1889 — 15.01.1923) — десятник УГА. Народився у с. Густе Снятинського пов. (тепер — с. Устя, Снятинський р-н, Івано-Франківська обл.). Помер від «грудної недуги» у лікарні в Терезині. Похований у Мості 17 січня 1923 р. (УСк. 1923. Ч. 3(25). С. 46—47).
17. **Гринишин Петро** (13.01.1899 — 21.02.1923) — стрілець УГА. Народився у с. Молодовичі Перемишльського пов. (тепер — Підкарпатське в-во, Польща). Помер «у гарнізонівій лічниці в Ліберці» внаслідок «грудної недуги». Похований у Ліберці 22 лютого 1923 р. (УСк. 1923. Ч. 6(28). С. 41).
18. **Гуда Лука** (1892 — 08.01.1921) — стрілець УГА. Народився у с. Волосате Ліського пов. (тепер — Бешадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
19. **Гудзий (Гудзей) Семен** (1897 — 22.05.1921) — стрілець УГА. Народився у Радохівцях Мостиського пов. (тепер — с. Радохинці, Мостиський р-н, Львівська обл.). Помер «на грудну недугу в лічниці табору». Похований 24 травня 1921 р. у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 10. С. 19; Ч. 15. С. 18).
20. **Данилик Олекса** (1895 — 29.11.1923) — стрілець УГА. Народився у с. Чорна Ліського пов. (тепер — Бешадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Трагічно загинув у Йозефові (УСк. 1923. Ч. 23—24(45—46). С. 60).
21. **Джуган Олекса** (1890 — 18.02.1923) — булавний старший десятник УГА. Народився у м. Борислав Дрогобицького пов. (тепер — Дрогобицький р-н, Львівська обл.). Помер, «захворівши на груди», у лікарні у м. Високе Мито. Похований 20 лютого 1923 р. у Високому Миті (УСк. 1923. Ч. 6(28). С. 41—42).
22. **Диновський Іван** (1891 — 10.03.1922) — вістун УГА. Народився у м. Сколе (тепер — райцентр, Львівська обл.). Помер і похований (13 березня 1922 р.) у Хебі, де служив в українському робітничому відділі (УСк. 1922. Ч. 13. С. 7—8).
23. **Дицьо Микола** (1902 — 15.10.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Гуйсько Добромільського пов. (тепер — с. Нові Сади, Перемишльський пов., Підкарпатське в-во, Польща; до 1957 р. — с. Військо). Помер від «грудної недуги» у лікарні у Пардубицях, похований там само 18 жовтня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 20. С. 46—47).

24. **Дідюк** (? — вересень 1921) — дитина вістуна Дідюка, похована 17 вересня 1921 р. Місце поховання не вказано, вірогідно, Йозефів (УСк. 1921. Ч. 10. С. 12).
25. **Дуняк Микола** (1896 — 20.06.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Хотинь Калуського пов. (тепер — у складі м. Калуш, Івано-Франківська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
26. **Жилобка Яків** (1899 — 05.12.1919) — стрілець УГА. Народився у Боянові Жидачівського пов. (тепер — с. Буянів, Жидачівський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
27. **Захарчишин Кость** (1894 — 04.05.1923) — стрілець УГА. Народився у с. Переволока Бучацького пов. (тепер — Бучацький р-н, Тернопільська обл.). Покінчив життя самогубством. Похований на військовому кладовищі у Мільовицах (УСк. 1923. Ч. 11(33). С. 31; Ч. 17—18(39—40). С. 58).
28. **Заяць Павло** (1890 — 03.02.1923) — хорунжий УГА. Народився у с. Скварява Золочівського пов. (тепер — Золочівський р-н, Львівська обл.). Помер і похований (5 лютого 1923 р.) у Ліберці (УСк. 1923. Ч. 4(26). С. 46—47).
29. **Іваночко Дмитро** (1890 — 17.07.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Соломонова Гірка на Долинщині (тепер — у складі м. Болехів, Івано-Франківська обл.). Помер у лікарні в Йозефові. Похований 19 липня 1922 р. на цвинтарі у Йозефові (УСк. 1922. Ч. 17. С. 11).
30. **Ільків Осип** (1897 — 16.05.1921) — стрілець УГА. Народився у с. Кіндратів Турківського пов. (тепер — Турківський р-н, Львівська обл.). Помер у лікарні табору від «грудної недуги». Похований 18 травня 1921 р. у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 10. С. 19; Ч. 15. С. 18).
31. **Кравзе Іван** (Стеців Петро)¹ (1897 — 07.08.1921) — стрілець УГА. Народився у с. Петрівка Катеринославської губ. (тепер — Олександрівський р-н, Донецька обл.). Помер у лікарні в Йозефові. Похований 9 серпня 1921 р. у Йозефові (УСк. 1921. Ч. 9. С. 34—35).
32. **Красовський Микола** (1892 — 14.02.1920) — стрілець УГА. Народився у с. Дидьова Турківського пов. (тепер — Бещадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
33. **Криськів Іван** (1901 — 14.07.1919) — стрілець УГА. Народився у Добрівлянах Стрийського пов. (тепер — Стрийський р-н, Львів-

¹ Не відомо, яке його ім'я і прізвище справжні.

- ська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
34. **Кріль Йосип** (1898 — 07.07.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Волча Старосамбірського пов. (тепер — с. Вовче, Турківський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
35. **Кульчицький Юліян** (1900 — 10.06.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Кульчиці Самбірського пов. (тепер — Самбірський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
36. **Лазурко** (1921 — 06.02.1922) — «піврічна дитина бул. ст. десятника Лазурка». Дитина померла від запалення легенів, отриманого внаслідок проживання у холодному бараці у таборі в Йозефові. Місце поховання не вказано, вірогідно Йозефів (УСк. 1922. Ч. 12. С. 13).
37. **Левицький Микола** (1879 — 30.06.1921) — поручник-суддя УГА. Народився у с. Рожнів Снятинського пов. (тепер — Косівський р-н, Івано-Франківська обл.). Помер від туберкульозу легенів у лікарні в Ліберці. Похований 2 липня 1920 р. на військовому цвинтарі в Рупрехтичах у Ліберці (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 17; УСк. 1921. Ч. 7. С. 1; 1922. Ч. 17. С. 11; 1923. Ч. 3(25). С. 42).
38. **Леневич Андрій** (1899 — 27.06.1923) — стрілець УГА. Народився у с. Головецько Сколівського пов. (тепер — Сколівський р-н, Львівська обл.), помер «у гарнізонівій лічниці у Йозефові на чахотку». Похований на цвинтарі в Расошках (УСк. 1923. Ч. 14(36). С. 21, 29—30).
39. **Лисак Стефан** (1898 — 28.11.1920) — стрілець УГА. Народився у с. Смільниця Добромільського пов. (тепер — Старосамбірський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
40. **Луців Яким** (1896 — 11.06.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Чучмани Кам'янка-Струмилівського пов. (тепер — Буський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
41. **Макар Михайло** (1895 — 15.06.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Береги Самбірського пов. (тепер — Самбірський р-н, Львівська обл.). Належав до українського робітничого відділу УГА в Літомерицях, де й помер у лікарні внаслідок захворювання на туберкульоз. Похований у Літомерицях 17 червня 1922 р. (Уск. 1922. Ч. 16. С. 14).
42. **Максимів Іван** (1894 — 25.06.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Спас Долинського пов. (тепер — Рожнятівський р-н, Івано-Фран-

- ківська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
43. **Малиголовка Дмитро** (1892 — 06.10.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Селець Дрогобицького пов. (тепер — Дрогобицький р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
  44. **Мельник Михайло** (1892 — 13.05.1922) — стрілець УГА. Народився у Болтівцях Добромільського пов. (населеного пункту із такою назвою у Добромільському пов. віднайти не вдалося). Помер у санаторії у Штернбергу від туберкульозу. Похований у Штернбергу 15 травня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 14. С. 8).
  45. **Мельникович Тимко** (1880 — 17.05.1923) — стрілець УГА. Народився у с. Височанка Станіславського пов. (тепер — Галицький р-н, Івано-Франківська обл.). Помер у лікарні у Младій Болеславі. Похований у цьому ж місті (УСк. 1923. Ч. 14(36). С. 29).
  46. **Мельниченко Осип** (? — 1921) — стрілець УГА. Помер і похований у Мільовицях (УСк. 1923. Ч. 17—18(39—40). С. 58).
  47. **Моргулець Теодор** (1899 — 16.07.1923) — підхорунжий УГА. Народився у м. Хотимир (тепер — с., Глумацький р-н, Івано-Франківська обл.). Помер у лікарні у Штернберку. Похований у Штернберку 18 липня 1923 р. (Уск. 1923. Ч. 16(38). С. 46—47).
  48. **Музика Степан** (? — лютий 1922) — стрілець УГА. Народився у с. Гошани Рудківського пов. (тепер — с. Градівка, Городоцький р-н, Львівська обл.). Похований у Мільовицях 7 лютого 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 12. С. 14; 1923. Ч. 17—18(39—40). С. 57—58).
  49. **Павлюк Василь** (1893 — 31.03.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Хомяківка на Коломийщині (тепер — Снятинський р-н, Івано-Франківська обл.). Помер у лікарні в Мільовицях від туберкульозу. Похорон відбувся 3 квітня 1922 р. у Мільовицях (УСк. 1922. Ч. 14. С. 7; 1923. Ч. 17—18(39—40). С. 58).
  50. **Панас Микола** (03.03.1897 — 19.08.1922) — четар УГА. Народився у с. Дідилів Кам'янка-Струмилівського пов. (тепер — Кам'янка-Бузький р-н, Львівська обл.). Помер у Празі, «у дивізійній лічниці ч. 1», від черевного тифу. Похований у Празі 22 серпня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 17. С. 1—2; 1922. Ч. 18. С. 9).
  51. **Панищак Марко** (1892 — 29.04.1920) — вістун УГА. Народився у с. Криве Ліського пов. (тепер — Підкарпатське в-во, Польща). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
  52. **Парнега Василь** (1893 — 09.10.1922) — стрілець УГА. Помер у лікарні у Йозефові. Похований 10 жовтня 1922 р. на міському кладовищі у Йозефові (УСк. 1922. Ч. 18. С. 1).

53. **Петрів Роман** (1900 — 10.06.1919) — стрілець УГА. Народився у Полавичах Товмацького пов. (тепер — с. Палагичі, Тлумацький р-н, Івано-Франківська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
54. **Поліщак Михайло** (1892 — 19.07.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Зоротовичі Перемишльського пов. (тепер — Старосамбірський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
55. **Польний Михайло** (1897 — 31.05.1921) — стрілець УГА. Народився у с. Дроздовичі Перемишльського пов. (тепер — Старосамбірський р-н, Львівська обл.). Помер у лікарні у Тренч. Тепліцях. Похований 2 червня 1921 р. там само (УСтр. 1921. Ч. 13-14. С. 15).
56. **Поторейко Гриць** (? — 17.05.1921) — однорічний стрілець УГА. Помер і похований 19 травня 1921 р. у Хебі (УСтр. 1921. Ч. 11. С. 20).
57. **Рівний Микола** (1900 — 06.02.1921) — стрілець УГА. Народився у с. Озеряни Бучацького пов. (тепер — Бучацький р-н, Тернопільська обл.). Помер «на грудну недугу» у лікарні табору. Похорон відбувся 8 лютого 1921 р. у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 3. С. 3; Ч. 15. С. 18).
58. **Рудницький Антін** (? — січень 1923 р. (або грудень 1922)) — четар УГА. Помер і похований у Мості (УСк. 1923. Ч. 3(25). С. 46).
59. **Савчук Тимко** (? — 30.05.1921) — старший десятник УГА. Народився у с. Джурів Снятинського пов. (тепер — Снятинський р-н, Івано-Франківська обл.). Помер «на грудну недугу» (місце смерті і поховання не вказане, вірогідно, Німецьке Яблонне) (УСтр. 1921. Ч. 12. С. 6).
60. **Сапушин Василь** (1897 — 03.01.1920) — стрілець УГА. Народився у м. Яворів (тепер — райцентр, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
61. **Сарахман Василь** (1897 — 28.08.1922) — вістун УГА. Народився у с. Морозовичі (тепер — Старосамбірський р-н, Львівська обл.). Помер від «грудної недуги» у лікарні в Йозефові. Похований 30 серпня 1922 р. на цвинтарі у Йозефові (УСк. 1922. Ч. 17. С. 1—2; Ч. 18. С. 9).
62. **Семийоник Михайло** (1895 — 23.05.1923) — четар УГА. Народився у Бані Котівській Дрогобицького пов. (тепер — частина м. Борислава Дрогобицький р-н, Львівська обл.), помер «на грудну недугу у військовій лічниці у Штернбергу на Моравії». Похований у Штернбергу 26 травня 1923 р. (УСк. 1923. Ч. 12(34). С. 30—31).
63. **Сенютович Михайло** (1899 — 25.05.1922) — стрілець УГА. Народився у м. Глиняни Перемишлянського пов. (тепер — Золочівський р-н, Львівська обл.). Помер у лікарні в Празі. Похорон провів чеський

- священик о. др. Шальма 27 травня 1922 р. у Празі (УСк. 1922. Ч. 15. С. 9).
64. **Слободян Микола** (? — 09.04.1923) — стрілець УГА. Народився у с. Кудринці Борщівського пов. (тепер — Борщівський р-н, Тернопільська обл.). Покінчив життя самогубством, кинувшись під поїзд у Берні (УСк. 1923. Ч. 11(33). С. 31).
65. **Слоквич Антін** (1896 — 16.05.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Пишатинці Борщівського пов. (тепер — Борщівський р-н, Тернопільська обл.). Належав до українського робітничого відділу УГА в Мільовіцах. Помер у лікарні у Чаславі. Похований 18 травня 1922 р. у Чаславі (УСк. 1922. Ч. 15. С. 8).
66. **Сметана Михайло** (? — 07.06.1922) — вістун УГА. Член українського робітничого відділу у Німецькому Яблонному. Покінчив життя самогубством, кинувшись під колеса швидкого поїзда у Німецькому Яблонному (УСк. 1922. Ч. 16. С. 13).
67. **Созанський Іван** (1900 — 05.08.1919) — вістун УГА. Народився у с. Береги Самбірського пов. (тепер — Самбірський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
68. **Стареправо Василь** (1900 — 04.04.1921) — однорічний стрілець УГА. Народився у селянській сім'ї у с. Дітківці Тернопільського пов. (тепер — Зборівський р-н, Тернопільська обл.). Помер від запалення легенів, похований 6 квітня 1921 р. у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 7. С. 15; Ч. 15. С. 18).
69. **Стасик Дмитро** (1894 — 23.03.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Романів Бобрецького пов. (тепер — Перемишлянський р-н, Львівська обл.). Помер і похований (24 березня 1922 р.) у Брно (УСк. 1922. Ч. 13. С. 7).
70. **Стефанчук Борис** (1895 — 20.06.1919) — однорічний стрілець УГА. Народився у м. Болахів Долинського пов. (тепер — місто обласного значення, Івано-Франківська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
71. **Стецишин Осип** (1897 — 29.12.1920) — однорічний стрілець, колишній учень учительської семінарії, родом із Самбора. Вчинив самогубство, кинувшись під поїзд на станції в Ліберці. Похований 31 грудня 1920 р. на цвинтарі в Рупрехті, «ч. гробу 144» (УСк. 1921. Ч. 5. С. 35).
72. **Стеців Петро** *див.* Кравзе Іван.
73. **Столбіна Антоніна** (? — 09.04.1922) — сестра-жалібниця УГА. Родом із Харківщини. Померла у лікарні в Яромержі (м., Кралоградський край, Чехія) від туберкульозу. Похорон відбувся 11 квітня 1922 р. у Йозефові (УСк. 1922. Ч. 14. С. 7—9).

74. **Столярчук Михайло** (? — 19.05.1921) — стрілець УГА. Втонув, купаючись у річці в Терезині. Похований 21 травня 1921 р. у Терезині (УСтр. 1921. Ч. 11. С. 19—20).
75. **Тима Василь** (1898 — 02.07.1922) — однорічний стрілець УГА. Народився у с. Моранці Яворівського пов. (тепер — с. Мор'янци Яворівський р-н, Львівська обл.). Помер від туберкульозу у санаторії у Штернбергу. Похований у Штернбергу 4 липня 1922 р. (УСк. 1922. Ч. 17. С. 11).
76. **Тисовський Іван** (? — 27.03.1921) — стрілець УГА. Помер у лікарні в Ліберці. Похований 29 березня 1921 р. у Ліберці (УСк. 1921. Ч. 7. С. 30).
77. **Томинчук Стефан** (1899 — 14.09.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Смочів Борщівського пов. (населеного пункту із такою назвою у Борщівському пов. віднайти не вдалося). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
78. **Фасоляк Іван** (1898 — 02.07.1919) — десятник УГА. Народився у с. Скорodne Ліського пов. (тепер — Бешадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
79. **Федорук Федір** (1880 — 25.09.1920) — стрілець. Народився у с. Прокурава на Косівщині (тепер — Косівський р-н, Івано-Франківська обл.). Вдівець. Помер у лікарні в Ліберці «на червінку». Похований на військовому цвинтарі у Рупрехті, «ч. гробу 139» (УСк. 1921. Ч. 5. С. 35).
80. **Халупинський (Халупинський) Теодор (Федь)** (1894 — 24.08.1922) — стрілець УГА. Народився у с. Мізунь Долинського пов. (тепер — Долинський р-н, Івано-Франківська обл.). Помер унаслідок «грудної недуги». Похований 26 серпня 1922 р. на цвинтарі у Йозефові (УСк. 1922. Ч. 17. С. 1—2; Ч. 18. С. 9).
81. **Хопта Михайло** (1898 — 03.02.1921) — десятник УГА. Народився у с. Гошівчик гміни Устрики-Долішні (тепер — Бешадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Помер «на грудну недугу» у лікарні табору. Похований 5 лютого 1922 р. у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 3. С. 3; Ч. 15. С. 18).
82. **Цап Іван** (1897 — 07.08.1919) — стрілець УГА. Народився у с. Верчани Стрийського пов. (тепер — Стрийський р-н, Львівська обл.). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
83. **Шалагин Яків** (? — 05.02.1923) — старший десятник УГА. Народився у м. Ялта. Помер і похований (6 лютого 1923 р.) в Опочно (УСк. 1923. Ч. 5(27). С. 61—62).
84. **Шевчик Петро** (1896 — 10.07.1921) — стрілець УГА. Народився у с. Стара Ропа Старосамбірського пов. (тепер — Старосамбірський

- р-н, Львівська обл.). Помер у таборівій лікарні у Німецькому Яблонному. Похований 12 липня 1921 р. у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 13—14. С. 15; Ч. 15. С. 18).
85. **Шемердяк Микола** (06.01.1899 — 13.12.1921) — підхорунжий УГА, студент «3. року гірничої академії» у Пшібрамі. Народився у м. Старий Самбір (тепер — Львівська обл.), помер і похований у Пшібрамі. На його могилі «зусиллями товаришів-студентів» був поставлений «мистецький пам'ятник» роботи Михайла Бринського (УСк. 1922. Ч. 11. С. 9; 1923. Ч. 21—22(43—44). С. 21).
86. **Шкирда Петро** (1883 — січень 1922) — стрілець УГА. Народився у с. Задвірря Ліського пов. (тепер — Бешадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Похований 20 січня 1922 р. у Брно (УСк. 1922. Ч. 12. С. 12).
87. **Янко Луць** (1888 — 26.07.1919) — старший стрілець УГА. Народився у с. Волочатє Ліського пов. (тепер — с. Волосатє, Бешадський пов., Підкарпатське в-во, Польща). Похований у Німецькому Яблонному (УСтр. 1921. Ч. 15. С. 18).
88. **Яремій Микола** (1898—24.05.1922) — стрілець УГА. Народився у м. Сколе (тепер — Львівська обл.). Помер у санаторії у Штернбергу, похований 27 травня 1922 р. на міському цвинтарі у Штернбергу (УСк. 1922. Ч. 15. С. 9).

Додаток 2

**Географічний покажчик місць поховання українців
на території ЧСР у 1919—1923 рр.
(За матеріалами часописів «УСк» та «УСтр»)**

- Брно — м. Брно, Південноморавський край, Чехія — Слободян Микола, Стасик Дмитро, Шкирда Петро (3 особи)
- Високе Мито, м., Пардубицький край, Чехія — Джуган Олекса (1 особа)
- Йозефів, м., Кралоградський край, Чехія — Вишенський Степан, Гладшовський Андрій, Данилик Олекса, Дідюк, Іваночко Дмитро, Кравзе Іван (Стеців Петро), Лазурко, Парнега Василь, Сарахман Василь, Столбіна Антоніна, Халупінський (Халупинський) Теодор (11 осіб)
- Ліберець, м., Ліберецький край, Чехія — Гринишин Петро, Заяць Павло, Левицький Микола, Стецишин Осип, Тисовський Іван, Федорук Федір (6 осіб)
- Літомериці — м. Літомержице, Устецький край, Чехія — Бабяк Кость, Макар Михайло (2 особи)

Мільовиці (Мільовіци) — м. Міловіце, Злінський край, Чехія — Захарчин Кость, Мельниченко Осип, Музика Степан, Павлюк Василь (4 особи)

Млада Болеслава — м. Млада-Болеслав, Центральночеський край, Чехія — Мельникович Тимко (1 особа)

Мост, м., Устецький край, Чехія — Григоращук Василь, Рудницький Антін (2 особи)

Німецьке Яблонне, тепер — м. Лада-в-Под'єштедті (до 1946 р. — Яблонне-в-Под'єштедті), Ліберецький край, Чехія — Валюк Петро, Гаврилук Михайло, Гарбар Пилип, Глатишок Федір, Гуда Лука, Гудзий (Гудзей) Семен, Дуняк Микола, Жилобка Яць, Ільків Осип, Красовський Микола, Криськів Іван, Кріль Йосип, Кульчицький Юліан, Лисак Стефан, Луців Яким, Максимів Іван, Малиголовка Дмитро, Панищак Марко, Петрів Роман, Поліщак Михайло, Рівний Микола, Савчук Тимко, Сапушин Василь, Сметана Михайло, Созанський Іван, Стареправо Василь, Стефанчук Борис, Томинчук Стефан, Фасоляк Іван, Хопта Михайло, Цап Іван, Шевчик Петро, Янко Луць (33 особи)

Опочно, м., Кралевоградський край, Чехія — Шалагин Яків (1 особа)

Пардубиці — м. Пардубице, Пардубецький край, Чехія — Дицьо Микола (1 особа)

Прага, м., Центральночеський край, Чехія — Бурдейний Юрко (Ольшанський цвинтар), Войтович Дмитро (Ольшанський цвинтар), Панас Микола, Сенютович Михайло (4 особи)

Пшібрам — м. Пржибрам, Середньочеський край, Чехія — Шемердяк Микола (1 особа)

Расошки, м., Кралевоградський край, Чехія — Леневиц Андрій (1 особа)

Рупрехт, Рупрехтичі — Рупрехтіце, військовий цвинтар у Ліберці *див.* Ліберець

Терезин, м., Устецький край, Чехія — Будзяк Онуфрій, Столярчук Михайло (2 особи)

Тренч. Тепліці — м. Тренч'янське Тепліце, Нітранський край, Словаччина — Польний Михайло (1 особа)

Хеб, м., Карловарський край, Чехія — Диновський Іван, Поторейко Гриць (2 особи)

Хомутов, м., Устецький край, Чехія — Басевич Дмитро (1 особа)

Часлав, м., Центральночеський край, Чехія — Слоквич Антін (1 особа)

Штернберг (Штернберг на Моравії, Штернберк) — м. Штернберк, Оломоуцький край, Чехія — Британ Гриць, Вербинський Іван, Гишка Іван, Мельник Михайло, Моргулець Теодор, Семийоник Михайло, Тима Василь, Яремій Микола (8 осіб).